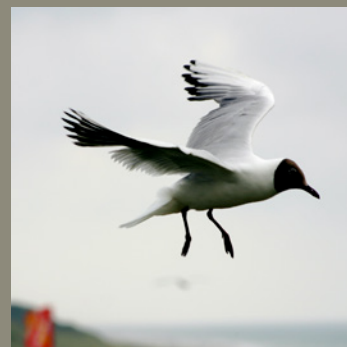

Deltagerrapport

HÆTTEMÅGER I GARTNERIMOSEN, VIBORG

Deltagerrapport

HÆTTEMÅGER

I GARTNERIMOSEN, VIBORG

Datablad

Titel	Deltagerrapport: HÆTTEMÅGER I GARTNERIMØSEN, VIBORG
Deltagerrapport	Denne rapport er et resultat af et dialogforløb med borgere omkring Gartnerimosen. Forløbet har været faciliteret under ledelse af seniorforsker Hans Peter Hansen, Center for Adaptiv Naturforvaltning, Aarhus Universitet. Deltagerreporten udtrykker udelukkende de medvirkende borgeres overvejelser, analyser og konklusioner, og ikke Aarhus Universitets.
Redaktion	Beboerrepræsentanterne Rikard Drejer Andersen, Dorthe Poulsen og Poul Siig efter udkast fra Gwen Fox og Hans Peter Hansen.
Finansiering	Viborg Kommune
Layout	Deltagerreporten er opsat på Aarhus Universitet på bestilling af ansvarlig projektleder.
Kvalitetssikring	Professor Jesper Madsen, Center for Adaptiv Naturforvaltning & sektionschef Aksel Bo Madsen.
Udgivelsesår og måned	Januar 2020
Fotos	Julie Sørensen, Oliver Rummeyer
Sideantal	16

FORORD

Denne rapport er et resultat af tre arbejds møder afholdt på Sønder Mølle Kultur- og Naturcenter i perioden juni til oktober 2019. Deltagerne på møderne var beboere omkring Gartnerimosen i Viborg, som drøftede de støjgener der opstår i forårs- og sommermånedene.

Rapporten indeholder de refleksioner, den viden og de konklusioner, som beboerne i deres drøftelser er nået frem til. En del af beboerne omkring Gartnerimosen i Viborg har i en årrække følt sig kraftigt påvirket af støjen fra hættemågekolonien, som hver sommer slår sig ned i Mosen for at yngle. I flere år har beboerne bedt myndighederne om at gøre noget ved støjgenerne. På den baggrund igangsatte Viborg Kommune i sommeren 2019 et beboerbaseret projekt, for at undersøge problemet og udvikle mulige løsninger. Projektets forløb, møder og skriftlige dokumentation har været ledet og faciliteret af Center for Adaptiv Naturforvaltning ved Aarhus Universitet og er finansieret af Viborg Kommune.

Rapporten er redigeret af tre beboerrepræsentanter, Rikard Drejer Andersen, Dorthe Poulsen og Poul Siig, efter udkast fra Gwen Fox og Hans Peter Hansen fra Center for Adaptiv Naturforvaltning. Det færdige tekstudkast har været rundsendt til kommentering hos beboerne omkring Gartnerimosen. Med undtagelse af rapportens metodebeskrivelse og referenceliste, som er udarbejdet af Hans Peter Hansen og Gwen Fox fra Center for Adaptiv Naturforvaltning, udtrykker rapporten deltageres egne refleksioner, forslag og konklusioner, ikke Viborg Kommunes eller Aarhus Universitet. Viborg Kommune undervejs i projektet bidrager med viden om mosen status og forhistorie, samt med en klargøring af de juridiske forvaltningsmæssige rammer. Udefrakommende eksperter, suppleret med udefra indhentet information, har desuden bidraget med svar på nogle af de spørgsmål deltagerne har stillet undervejs. Viborg Kommune og de inviterede eksperter har dog ikke haft indflydelse på formuleringen af rapporten.

Med undtagelse af metodebeskrivelsen er rapporten baseret på den skriftlige dokumentation af drøftelserne på de tre værksteder, de såkaldte protokoller. Med protokollerne som afsæt har facilitatorerne udarbejdet et første tekstudkast til en rapport, som siden er blevet gennemarbejdet, dels på et møde, dels via en række mailudvekslinger, med fire på forhånd udpegede beboerrepræsentanter. Afslutningsvis er det reviderede rapportudkast, via Viborg Kommune, sendt ud til berørte borgere. Uagtet at deltagerne har haft lidt forskellige holdninger til de tematikker der har været drøftet, står deltagerne samlet bag formuleringerne i denne rapport.

For deltagerne i projektet er det primære formål med rapporten, at de for beboerne afledte problematikker af hættemågernes tilstedeværelse i Gartnerimosen, og de følger mågerne også har i Teglgårdsmosen, Den Runde Mose og Sønder Sø, bliver adresseret og afhjulpes.

Indhold

Baggrund	6
Problemer, målsætninger og handlinger.....	7
Problemstillinger.....	7
Overordnede målsætninger.....	7
Mulige handlinger	8
Forberedende fase.....	8
Flytning af kolonien	9
Forbedring af naturkvaliteten.....	9
Næste skridt.....	10
Metode og forløb	11
Forløb	12
Værksted 1, den 20. juni 2019.....	12
Værksted 2, den 17. september 2019	13
Værksted 3, den 31. oktober 2019	14
Gennemgang af rapportudkast den 3. december 2019.....	14
Kilder	15
Database:.....	15
Online artikler:	15
Videnskabelige artikler og rapporter.....	15
E-mailudvekslinger:	15
Telefoniske samtaler:.....	15
Mødeprotokoller og -referater:.....	16

Baggrund

Omdrejningspunktet for problematikken er de støjgener som er opstået omkring Gartnerimosen, som følge af en hættemågekoloni, der har slået sig ned i området. På samme tid som hættemågerne bidrager til naturdiversiteten i områdets natur, medfører de kraftige støjgener i yngleperioden, og bidrager med deres afføring til en forringelse af mosens vandkvalitet. Vandkvaliteten i moserne er af Miljøstyrelsen kategoriseret som i dårlig økologisk tilstand. Vandkvaliteten i Gartnerimosen er den samme som i de tilgrænsende moser. Et naturgenopretningsprojekt som blev udført i 1990'erne, blandt andet med det formål, at forbedre den allerede dengang ringe vandkvalitet, havde ingen mærkbar effekt på vandkvaliteten. Ifølge DOF-basen begyndte hættemågerne i 2004 at slå sig ned på øerne i mosen, som efter naturgenopretningsprojektet ikke længere var landfaste. Derved var øerne beskyttede fra de fleste rovdyr og hættemågerne fandt ud af, at området var et godt sted at yngle. Bestanden er gradvist blevet større og tællinger i perioden 2016-2019 viser et gennemsnit varierende fra 340 til 525 individer, men med meget store forskelle de enkelte tællinger imellem. Enkelte tællinger har således vist over 1000 observerede individer, men det er svært at angive et eksakt bestandsantal.

Hættemågernes ankomst har således været en blandet fornøjelse for beboerne omkring Gartnerimosen. Hættemågekolonien har givetvis bidraget til at gøre moseøerne attraktive for troldcænder og sorthalset lappedykkere, dog findes disse arter også andre steder i området hvor mågerne ikke opholder sig. Omvendt har hættemågernes ankomst også været på bekostning af andre arter som for eksempel nattergal, rørspurv, sivsanger, isfugl, fiskehejre og frøer. Mosevandet er i dag så mættet med næringsstoffer, at de færreste arter kan trives i vandet. I moserne ses ikke længere fisk eller oddere, og tornfrøet hornblad er efterhånden næsten den eneste plante, der findes i vandet. Selvom vandkvaliteten af området længe har været dårlig, har vi som beboere oplevet en mærkbar forværring siden mågernes ankomst.

Nogle beboere omkring moserne har, uden held, forsøgt at afskrække mågerne fra at bygge rede i området. Hverken høgedrager eller brugen af lyd har gjort nogen forskel på mågernes antal eller adfærd. Da vi ikke føler vi har andre handlemuligheder har vi igennem en årrække henvendt os til kommunen i håbet om at dette kan føre til en løsning. I sommeren 2019 bad Viborg Kommune Center for Adaptiv Forvaltning på Aarhus Universitet, om at facilitere et dialogforløb med os borgere, med henblik på at dokumentere borgeres forståelse af hættemågeproblematikken, samt mulige løsninger.

Problemer, målsætninger og handlinger

I det følgende beskrives og motivers problemstillingerne som de opleves af beboerne i dette projekt. Desuden formuleres et udkast til nogle målsætninger, samt en række mulige forskellige handlinger, der skal bidrage til nå det opstillede målsætninger.

PROBLEMSTILLINGER

To centrale problemstillinger danner afsæt for dette projekt:

1. *Mågerne udgør en støjgene.* Hættemågernes skrig påvirker de, som bor omkring moserne. Både unger og voksne fugle laver lydene, som topper når æggene er klækket og bestanden er på sit højeste. Lydene afgives døgnet rundt, og forstyrrer derfor søvn såvel som dagaktiviteter. På grund af lydniveauet kan vi ikke opholde os i vores haver eller have vores vinduer åbne, hvilket indskrænker vores rekreative muligheder i og omkring vores eget hjem. Lydene udgør derudover en alvorlig stressfaktor og forstyrrer vores søvn.
2. *Mågerne bidrager til forringelsen af omgivelserne med deres ekskrementer.* Det formodes at mågernes ekskrementer medvirker til forringelsen af vandkvaliteten i mosen og den omkringliggende natur. Beboerne har observeret en naturforringelse efter hættemågernes ankomst, og oplever desuden at den støt forværres i takt med at mågekolonien udvides. Selvom det ikke er påvist, at det er mågernes skyld, har Miljøstyrelsen målinger i Teglgårdsmosen vist en dårlig økologisk tilstand. Da der er forbindelse mellem bassinerne er vandkvaliteten mindst lige så dårlig i Gartnerimosen og indeholder høje mængder næringsstoffer, med en lav biodiversitet til følge. Således findes der ikke længere fisk, ødder eller padder som tidligere.

OVERORDNEDE MÅLSÆTNINGER

Vores to overordnede mål er at reducere eller fjerne hættemågestøjen, samt at standse naturforringelsen og forbedre naturkvaliteten. Vi ønsker at området bliver, et godt sted at opholde sig. Det skal være muligt at opholde sig i vores boliger, uden at blive udsat for sundhedsrisikoer og uden at blive uforholdsmæssigt negativt påvirket af hættemågernes lydniveau. Vi skal kunne opholde os inde som ude, med åbne og lukkede vinduer og vi ønsker at kunne sove uforstyrret. Derudover vil vi også gerne kunne bruge området rekreativt, hvilket i mågernes ynglesæson ikke er muligt.

Naturforringelsen som er pågået de seneste år skal standses. Vi værdsætter naturen, og er dybt bedrøvede over det forfald, vi er vidne til. Der skal tages hånd om moserne, så vi igen kan nyde vores naturskønne omgivelser og at diverse arter igen kan trives her. Et af de vigtigste mål i denne forbindelse er at vandet i moserne og søen gøres renere. Dette vil bidrage til at øge biodiversiteten og skabe et afbalanceret naturområde.

MULIGE HANDLINGER

Til trods for at mågerne generer med deres støj og mistænkes for at forringe området natur, ønskes de ikke umiddelbart fjernet fra området. Hættemågerne værdsættes som en del af området natur og anerkendes også for at gøre området attraktivt for arter såsom troland og sorthalset lappedykker. Trods dette er det i løbet af projektprocessen kommet frem, at en reduktion af bestanden næppe vil have den ønskede effekt. Som opfølgning på sit oplæg om fuglestøj udarbejdede seniorforsker ved Aarhus Universitet, Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby, en model som viser sammenhængen mellem støjniveauet og antallet af måger (se diagram herunder).

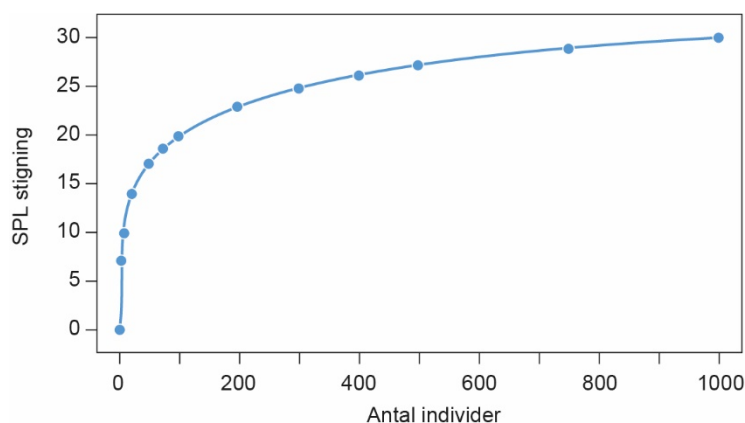

Diagram 1. Sammenhængen mellem støjniveauet og antallet af måger. Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby, 2019.

Af diagrammet fremgår det, at de første måger (ca. 50-100) er dem der larmer mest. For at gøre en forskel, ville den nuværende bestand skulle reduceres så meget, at de næppe vil udgøre en koloni. På baggrund af denne information vurderes det derfor at en flytning af kolonien vil være en bedre løsning end en reduktion i mågernes antal.

Igennem projektet har vi drøftet nogle konkrete handlingsforslag, som kan bidrage til at nå de overordnede målsætninger. Handlingsforslagene kan sammenfattes i tre overordnede temaer, hvoraf det første indgår som den forberedende fase, der skal kortlægge situationen som den er nu, med henblik på at kunne måle effekten af handlinger. De to øvrige temaer adresserer handlinger til henholdsvis en flytning af mågerne og forbedringen af naturkvaliteten.

Forberedende fase

Støjniveauet, antallet af måger og vandkvaliteten bør kortlægges systematisk ved målinger og tællinger. Lydniveauet bør måles med jævne mellemrum igennem ynglesæsonen, både dag og nat, ved forskellige højder og med forskellige afstande til kolonien. På baggrund af disse målinger kan der laves et lydkort, der illustrerer lydniveauet geografisk. Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby har givet nogle konkrete forslag til hvordan disse bør udføres. Hans forslag er at der anvendes SM4 optagelsesbokse fra Wildlife Acustiscs. Thorsten har selv stor succes med at bruge disse bokse i Lille Vildmose for at optage rørvagtler. Boksene kan sættes op i et område og optage ubemandet i nogle uger. Desuden kan de programmeres til at optage døgnet rundt i bestemte tidsintervaller. Udstyret er ikke retningsbestemt, hvilket gør at målingerne giver et omfattende billede af lydsituationen. Thorsten har i forbindelse med disse målinger tilbudt sin hjælp.

I forbindelse med lydoptagelser bør der også laves fugletællinger, så de to målinger kan kobles sammen. Udover at determinere hvornår fuglene lave lyde, vil dette bidrage til, at man kan lave estimater for hvor meget lyd et bestemt antal måger laver. Thorsten forslår at man ansætter en erfaren tæller til at lave systematiske hættemågetællinger da den eksisterende data varierer meget.

På samme måde bør vandkvaliteten i Gartnerimosen og udløbet til Søndersøen måles. Derudover vil det være nyttigt, at foretage målinger af mågernes søvnpåvirkning af beboere i forskellige afstand og højde fra kolonien. Sidst men ikke mindst bør støjpåvirkningen og vandkvaliteten sammenholdes med eksisterende regler omkring støjniveauer og vandkvalitet på EU-niveau. I forhold til sidstnævnte er det især Vandrammedirektivet, som er aktuelt.

Flytning af kolonien

Der er habitater i Viborg-området hvor hættemågerne kan etablere sig uden at genere mennesker eller forværre deres egen livskvalitet. Jordbro Engsø og Nørreå Enge tilbyder større vandspejl, gode fødemuligheder og mindre interaktion med mennesker, og ville derfor være gode bud på alternative hjemsteder for kolonien. Disse områder har også større vandudskiftning hvilket vil forhindre at mågerne forringer vandkvaliteten med deres afføring. Yderligere ville det øge biodiversiteten i disse områder samtidig med at naturforringelsen af Søndersø tages hånd om.

Mågerne kan ikke flyttes manuelt, men bør i stedet afskrækkes fra at slå sig ned. Det kan gøres ved at reducere eller fjerne muligheden for kolonietablering. Eksempler på dette vil være at gøre yngleøerne landfaste med træstammer, så naturlige rovdyr kan komme til. Eller at gøre øerne uegnet for hættemågerne at bygge rede på, f.eks. ved at fremme planter som pilebuske eller tagrør.

Forbedring af naturkvaliteten

Når mågerne ikke længere opholder sig ved moserne vil der være mulighed for at forbedre området naturkvalitet. Omdrejningspunktet for dette bør være at øge vandkvaliteten ved at fjerne næringsstoffer fra vandet. Al vegetation i vandet uden bundforbindelse skal fjernes, så det undgår at tilføje yderligere næringsstoffer til vandet og for at give andre arter mulighed for at vokse. Moserne skal oprensnes og iltes for at komme de overflødige næringsstoffer til livs. Yderligere kan der tilføres næringsfattigt regnvand fra området for at give moserne en vandudskiftning der vil gøre nærringsstofferne mindre koncentreret.

Næste skridt

Denne rapport er et oplæg til et samarbejde med Viborg Kommune, og eventuelt andre aktører, med henblik på at finde løsninger på de to overordnede problemstillinger omkring Gartnerimosen: støjpåvirkningen fra hættemågekolonien, samt den forringede naturkvalitet.

Metode og forløb

Inddragelsen af borgerne er sket på baggrund af en skriftlig invitation udsendt af Viborg Kommune. De borgere som efterfølgende deltog i hele eller dele af arbejdet, var dem, som havde muligheden og som oplever sig støjpåvirket af hættemågerne. Der har i alt været afholdt tre møder, henholdsvis den 20. juni, 17. september og 31. oktober.

Projektprocessen har været en komprimeret udgave af den såkaldte kritisk-utopiske dialogproces. Denne indebærer gennemførelsen af et antal såkaldte værksteder (workshops), hvor deltagerne sammen med en facilitator formulerer henholdsvis deres kritik og deres visioner i forhold til en given tematik som er koblet til deres konkrete hverdagsliv. - I dette projekt er problemstillingen støjen fra hættemågekolonien, samt den dårlige vandkvalitet. Konsekvenserne af støjen og vandkvaliteten påvirker både direkte og indirekte borgernes hverdagsliv. - Kritikken og visionerne bliver efterfølgende afsættet for en udviklingen af en fælles lærerproces og forståelsesramme, samt for afsøgningen af nogle fælles handle- og realiseringsmuligheder.

Antallet af værksteder varierer alt efter behov og muligheder, men fælles for metoden er, at den altid starter med et informationsmøde, hvor deltagerne introduceres til processen og indbydes til at være en del af det videre forløb. Herefter udfoldes problematikken via en såkaldt kritikfase, hvor deltagerne med egne ord formulerer kritikken. Efter kritikfasen følger utopifasen, hvor deltagerne opfordres til at vende problematikken på hovedet og, uden bindinger, formulere deres vision(er) for fremtiden. Herefter arbejdes der, med afsæt i visionerne, hen imod en realisering, ved at man i fællesskab forsøger at blive klogere på problematikker og handlemuligheder. Dette sker på såkaldte forskningsværksteder, hvor deltagerne møder eksperter, med henblik på at få besvaret opståede spørgsmål.

Beboere drøfter støjen fra hættemågekolonien i Gartnerimøsen. Foto Julie Sørensen.

Drøftelserne er baseret på dialog og gensidig respekt, og det er vigtigt at alle oplever dialogen som et trygt rum, hvor alle tages alvorligt og hvor der er plads til forskellige udsagn. Deltagerne følger tre grundregler:

- Man afbryder ikke hinanden
- Man fatter sig i korthed
- Man går efter bolden og ikke efter personen

Disse regler sikre at mødet mellem deltagerne netop bliver en konstruktiv dialog og ikke en konkurrence om at råbe højt.

Det er afgørende at alle værksteder dokumenteres og at dokumentationen er så gennemskuelig for alle som mulig. Af samme grund føres referatet af værkstederne på såkaldte 'vægavisser', dvs. papir der ophænges på væggen, således de er synlige for alle. Herved kan deltagerne hele tiden følge med i hvad der dokumenteres, og komme med tilføjelser og rettelser til det som skrives ned. Dette bidrager samtidig at skabe et ejerskab til både processen og til dokumentationen. Efter hvert værksted afskrives vægaviserne til en protokol, som sendes ud til samtlige deltagere, som et fælles produkt fra det pågældende værksted.

Ved at kombinere egne behov og erfaringer, med den indhentede ekspertviden, arbejder deltagerne sig hen imod nogle fælles forslag til en realisering af deres visioner. Det er en del af metoden, at disse fælles forslag gøres til genstand for en offentlig fremstilling og præsentation, den såkaldte 'offentlighedsfase', således at andre borgere, interessenter og myndigheder, får mulighed for at kommentere og eventuelt bidrage med forslag.

FORLØB

Ofte forløber en kritisk-utopisk dialogproces over flere måneder, nogle gange over flere år. Det har ikke været tilfældet i dette arbejde, da problemstillingen er relativt afgrænset, og da deltagerne ønskede hurtigst muligt at få løsninger på bordet. Selve værkstedarbejdet blev således kondenseret ned til tre værksteder med et opfølgende ekstramøde med en arbejdsgruppe bestående af fire beboerrepræsentanter fra projektet, for at færdiggøre dette dokument. Herunder følger en beskrivelse af de tre værksteder.

Værksted 1, den 20. juni 2019

Det første værksted blev afholdt i juni 2019 og blev faciliteret af Hans Peter Hansen og Cathrine Schrøder, begge Aarhus Universitet. Værkstedet fungerede både som en introduktion af emnet og parterne, og som en kritikfase, hvor deltagerne præciserede problematikkerne. De problematikker der her blev fremhævet i forhold til støjen af borgere var:

- Voldsom støjpåvirkning nær ved mosen → det påvirker hele døgnet (særligt dem der arbejder udendørs i området får aldrig fred).
- Man kan ikke sidde udendørs eller have åbne vinduer.
- Det er en stress-faktor: man bliver eksempelvis vækket om natten.
- Fuglene kan opføre sig meget aggressivt, når de føler sig truede, hvilket kan virke voldsomt.
- Mågerne sviner meget.
- Der er larm fra de ankommer i foråret til de forsvinder sidst på sommeren.
- Larmen er meget afhængig af vindforhold – de kan høres langt væk, når det er vindstille, særligt til gene morgen og aften.
- Støjen betyder mindsket livskvalitet.
- Støjen påvirker muligvis huspriserne.

Ud over støjen blev også problematikken omkring vandkvaliteten i mosen løftet frem:

- Kolonien skyld i meget ringe vandkvalitet, der lever ikke længere fisk i mosen.
- Der har været den modsatte effekt af det som var tanken med naturgenopretningsplanen i 1990'ere.
- Naturgenopretningen skulle have sikret vandgennemstrømning og fisk til at "prædere" på skidtfisk.

- Havde man vidst at mågerne ville komme som følge af naturgenopretningen, havde denne aldrig fundet sted.
- "Mosepræg" – hvorfor er det pludselig bevaringsværdigt, når det ikke var et problem i forbindelse med naturgenopretningen?
- Er der en sammenhæng mellem vandkvaliteten og eksplosionen af myg?

Værksted 2, den 17. september 2019

I september blev det andet værksted gennemført som et såkaldt 'forskningsværksted'. Værkstedet blev faciliteret af Hans Peter Hansen, Gwen Fox, Julie Sørensen og Annika Skarðsá, alle Aarhus Universitet. På baggrund af de mest centrale spørgsmål der var rejst den 20. juni, var fire eksperter inviteret til at belyse temaerne *hættemågenes biologi og adfærd*, *fuglestøj*, *vandkvalitet* og de *juridiske rammer* for naturtyper som Gartnerimosen. Til at belyse hættemågenes biologi og adfærd var seniorforsker Thomas Bregnballe fra Aarhus Universitet inviteret. Thomas berettede om hvor hættemågerne bygger reder, hvordan hættemåger og andre arter drager nytte af hinanden og hvordan den danske hættemågebestand har været i tilbagegang, men tilsyneladende er ved at stabilere sig.

Til at belyse fuglestøj var seniorforsker Thorsten Johannes Skovbjerg Balsby, ligeledes Aarhus Universitet inviteret. Thorsten fortalte med udgangspunkt i egne og andres studier af fulgelyde, om fugles lydstyrke, om forskellige frekvensbånd, og om hvordan lyd bevæger sig under forskellige forhold.

Tue Stenholm Jakobsen fra Miljøstyrelsen fortalte om Styrelsens arbejde med vandkvalitet og om målinger i de omkringliggende søer til Gartnerimosen. Han fortalte bl.a., at Gartnerimosen ikke er stor nok til at indgå i Miljøstyrelsens overvågningsprogram, men at tidligere målinger foretaget af kommunen viser, at vandkvaliteten i Gartnerimosen, mindst er lige så dårlig som i de øvrige søer/moser.

Til at fortælle om de juridiske rammer for naturtyper som Gartnerimosen var Søren Nordahl Hansen fra Viborg Kommune indbudt. Søren fortalte at moserne såvel som mågerne er omfattet af paragraf 3 af naturbeskyttelsesloven som er meget restriktiv og at man skal søge om dispensation til at foretage ændringer. Dispensationer gives ifølge Søren kun til projekter der har en samfundsmæssig interesse og som er baseret på saglige argumenter.

Efter hvert af de fire oplæg var der mulighed for at have en dialog med de indbudte eksperter. De centrale pointer fra dialogen var:

- Der er to centrale temaer: påvirkningen på mennesker og påvirkningen på naturen.
- Problemet skal ikke bare flyttes (og gøres til et problem for andre).
- Mågebestanden bør reduceres i stedet for at fjernes.

Tre spørgsmål der voksede ud af forskningsværkstedet var:

1. Hvilke erfaringer med støjgener fra hættemåger findes andre steder, i eller uden for Danmark?
2. Hvad er de sundhedsmæssige konsekvenser af vedvarende støj fra hættemåger?
3. Hvad skete der skete med det gamle naturgenopretningsprojekt i 1990'erne og om dette har nogen juridisk betydning for situationen i dag?

Værksted 3, den 31. oktober 2019

Med henblik på at besvare de to udestående spørgsmål fra værkstedet den 17. september, samt at formulere nogle mulige løsningsforslag blev der i oktober gennemført et afsluttende 'Løsningsværksted'. Værkstedet blev faciliteret af Hans Peter Hansen og Gwen Fox, Aarhus Universitet.

I forhold til spørgsmålet om erfaringer med hættemåger andre steder havde Gwen Fox, fra Aarhus Universitet, lavet en mediesøgning og ringet til flere kommuner. Denne viste at der er meget få erfaringer med hættemågestøj andre steder. I forhold til de sundhedsmæssige aspekter af støj fra hættemåger, have Gwen dels lavet en litteratursøgning, dels talt med to medicinere der arbejder med støj og sundhed. At kraftig støj har negative sundhedsmæssige konsekvenser er der bred evidens for, men der er ikke lavet studier på sammenhængen mellem støj fra fugle og negative sundhedsmæssige effekter.

Anders Haugstrup Andersen og Søren Nordahl Hansen fra Viborg Kommune havde gennemgået arkiverne for at belyse hvad der skete i det gamle naturgenopretningsprojekt fra 1990'erne og redegjorde for forløbet. Søren Nordahl Hansen oplyste, at juridisk betød det gamle projekt ikke noget for i dag, men at det godt kan bidrage til at belyse en eventuel ny dispensation.

Med de nye informationer i mente blev resten af mødet den 31. oktober brugt til at drøfte ideer og forslag til mulige løsninger i to grupper. Som disposition for denne drøftelse, foreslog Hans Peter Hansen og Gwen Fox, at anvende en adaptiv forvaltningsstruktur. Dvs. først at definere hvad der var den, eller de, egentlige problemstillinger, og på basis heraf formulere nogle målsætninger som grundlag for at liste nogle konkrete handlinger. Efter gruppedrøftelserne fremlagde de to grupper deres refleksioner og forslag for hinanden. Udarbejdelsen af denne rapport er sket på baggrund af disse.

Efter fremlæggelsen af refleksioner og ideer aftaltes det, at Hans Peter Hansen og Gwen Fox skulle skrive et første udkast til en deltagerrapport baseret på dokumentationen fra alle tre værksteder. Herefter skulle dette udkast gennemgås med på forhånd udpegede beboerrepræsentanter for at sikre, at det afspejlede deltagerne forståelse og forslag. Følgende fire beboerrepræsentanter meldte sig til denne gennemgang Rikard Drejer Andersen, Dorthe Poulsen, Poul Siig og Bente Busk Kjær.

Gennemgang af rapportudkast den 3. december 2019

Gennemgangen af rapportudkastet skete sammen med tre af de fire beboerrepræsentanter på et møde den 3. december hjemme hos en af de fire beboerrepræsentanter. Beboerrepræsentanterne havde skrevet noter og sammenlignet rapporten med mødeprotokollerne for at sikre de stemmede overens. Overordnet var der tilfredshed omkring rapporten og de fleste ændringer handlede om udskiftningen af ord eller ændringer i enkelte formuleringer. Dog blev det bestemt at flytte Metode og Forløb fra starten af rapporten til slutningen, da dette er sekundært i forhold til rapportens formål.

På mødet med deltagerne blev det aftalt at rapporten skulle fremsendes til det Grønne Råd og Klima- og Miljøudvalget i Viborg Kommune, med opfordring til et fælles møde. På et sådant møde kunne deltagerne i projektet præsentere rapporten, sammen med en opfordring til et samarbejde om udarbejdelsen af en handlingsplan.

Kilder

Database:

<https://dofbasen.dk/>

Online artikler:

- Dissing, V. 2017. Viborg Folkeblad. <https://viborg-folkeblad.dk/artikel/hvem-skal-v%C3%A6re-i-s%C3%B8ndre-mose-og-hvem-har-%C3%B8delagt-den> [sidst besøgt 29/11/19]
- Helms, F. 2019. TV Midtvest. <https://www.tvmidtvest.dk/artikel/haettemaager-haerger-i-viborg> [sidst besøgt 29/11/19]
- ritzau. 2017. Danmarks Radio. <https://www.dr.dk/nyheder/indland/miljoeminister-vil-genindfoere-jagt-paa-stoejende-maager> [sidst besøgt 29/11/19]
- Simonsen, M. B. og Nielsen, S. K. 2018. Danmarks Radio. <https://www.dr.dk/nyheder/regionale/nordjylland/kommune-til-borgerne-hjaelp-os-med-pensle-maage-aeg> [sidst besøgt 29/11/19]

Videnskabelige artikler og rapporter:

- Feare, C.J., Henriette, E. and Feare, S.E., 2003. Variation in sound levels produced within a sooty tern colony. *Waterbirds*, 26(4), pp.424-429.
- Gjøl, U. 2018. "Overvågning af ynglefugle i Utterslev Mose – 2018: Vurdering af udvalgte krat- og skovbevoksningers funktion for fuglelivet og vurdering af ynglernes betydning for vandfuglene". *Natur 360°*. http://natur360.dk/onewebmedia/Downloads/Ynglefugle_Utterslev%20Mose_2018_Natur360.pdf
- Maciusik, B., Lenda, M. and Skórka, P., 2010. Corridors, local food resources, and climatic conditions affect the utilization of the urban environment by the Black-headed Gull *Larus ridibundus* in winter. *Ecological research*, 25(2), pp.263-272.
- Soldatini, C., Albores-Barajas, Y.V., Torricelli, P. and Mainardi, D., 2008. Testing the efficacy of deterring systems in two gull species. *Applied Animal Behaviour Science*, 110(3-4), pp.330-340.
- Therkildsen, O.R., Bregnballe, T., Holm, T.E. and Fredshavn, J.R., De store måger: Bestanden udvikling og mulige værktøjer til håndtering af konflikter. http://dce.au.dk/fileadmin/dce.au.dk/Udgivelser/Notater_2016/Notat_vedr_maager_300516.pdf

E-mailudvekslinger:

- Jens Christian Elle, Københavns Kommune. 23. oktober 2019
- Henrik Albert Kolstad, Aarhus Universitetshospital. 23. oktober 2019
- Mette Sørensen, Kræftens Bekæmpelse. 23. oktober 2019

Telefoniske samtaler:

- Aarhus Kommune Teknik og Miljø. Oktober 2019
- Aalborg Kommune Miljø- og energiforvaltning. Oktober 2019
- Lars Bruun, Naturstyrelsen. 25/10/19
- Alex Sand Frich, Vejle Kommune. 30/10/19
- Horsens Kommune Teknik og Miljø. Oktober 2019

Mødeprotokoller og -referater:

“Borgermøde om hættemåger i Søndre Mose, Viborg, 20/7/19”

“Forskningsværksted om hættemåger i Søndre Mose, Viborg, 17/10/19”

“Løsningsværksted vedrørende hættemåger i Søndre Mose, Viborg, 31/10/19”

“Mødereferat: feedback på rapporten, Viborg, 3/12/19”

